

tesni zvezi, da si brez njih pravega napredka nikakor misliti ne moremo. S pravo npravstvenostjo družiti mora se naš osebni ali lastni duševni razvoj, dejansko delovanje v šoli in naše razmere v družbenskem življenji.

Pri vsakem delu, bodi si v katerem koli stanu, treba je nekake znanstvene podloge; brez nje ni upati pravega uspeha, brez nje ostane naše delo polovičarsko, ter po vsebini in obliki nedovršena. To veljá torej tudi nam; učiteljstvo potrebuje zanesljive podloge, predno prične svoje težavno delo. — Te podloge pridobimo si na učiteljskih, ker tem zavodom je namen, da po mogočnosti naobrazujejo gojenca, razvijajo njegov um ter mu vsaj nekoliko kažejo pot, po kateri naj pozneje hodi. Vender vsega, kar zahteva njegov bodoči poklic, mu učiteljsče ne more dati; kazalo mu je le navodilo in pot, po kateri naj se ravna pri svojem poklicu. Vidimo, da to delo še ni dovršeno. Ko nas pošlje omenjeni zavod v javnost, kmalu spoznamo, da še le malo vémo in premoremo. Pridemo ravno na razpotje. Dvoje nam je mogoče: ali ostati na polovični poti, pri tem, kar smo si prisvojili za časa šolskega naobraževanja, ali pa korakati dalje na podlogi pridobljenega znanja. — Menim, da se v tej zadevi ne pomišljemo mnogo. Vsakdo, kogar ni edino le vborno kruhoborstvo privedlo do učiteljskega stanú, more se odločiti, ker čuti potrebo in dolžnost, da napreduje sebi v čast in národu v korist.

Iskati moramo sredstev, po katerih bi se naj bolje izobraževali. K tem štejemo: lastno razmišljanje, izkušnjo in razna učila.

Zapustivši naobraževalni zavod stopili smo z najlepšo nado v svet; naš poklic nam je bil idealen, zaprek nismo poznali; nadejali smo se, da nam pojde v našem delokrogu vse po gladki poti. Povsod so nam cvetele krasne cvetice. No, koliko se nam je obistinilo? Marsikatera cvetica je pobesila glavico, ter mirno zaspala. — Poklic naš ostane nam sicer idealen in v pravem pomenu vzvišen, a naše prvotne misli morali smo prej ali pozneje vsaj nekoliko zamenjati z drugimi ali jih prestrojiti.

Pa čemu smo se izneverili svojim velikim mislim, ako so nas nekedaj také osrečevale? — Priznati nam je, da, radi njih nepripravnosti v praktičnem življenji. Razmere bile so močnejše, nego mi in naši vzori; sila in potreba ste tako hoteli. — Ta prikazen je novincu na šolskem polji lahko osodepolna, ker rada kalí njegovo zadovoljnost. Prva večja zapreka v izvrševanju njegovih misli dala mu je povod, da bi resno razmišljeval, kakor še doslej ni bil navajen. Odločiti bi se moral za eno ali za drugo, ker dvema gospodarjema se ne more služiti. Odločil naj bi se tedaj ali za svoje dozdanje načelo, ali pa za to, kar zahtevajo razmere, kar zahteva od njega svet. — Ustreza li lastnemu prepričanju, škoduje tako morda samemu sebi, morda celó svojemu poklicu in národu; ustreza pa razmeram, čutil bi se lahko nezadovoljnega, ker je primoran, da se izneveri svojim načelom. — Da se izogne obojemu zlu, iskati mora neke srednje poti, po kateri bi mogel zadovoljiti samega sebe in razmeré, ter vender vestno varovati svoj značaj. Za to pa je treba treznih misli, vedrega duhá, ker delo je gotovo silno težavno.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

Prejšnjo dobo našega slovstva opisuje Slomšek v Drobtincah l. 1853 str. 119—120 tako-le: „Žalostni časi so bili . . ; vsa v prahu in v mahu zarašena je slovenšina spala. Nemci in drugi ptuji sosedi so jo čertili in zaničevali, vlastenci so se nje sramovali; kaj čuda, da ni bilo čitati slovenskih knjig, niti bilo moža najti, kateri bi jih bil

po slovensko pisal. Na kmetih ni bilo šol, po terjih in mestih se je učila nemščina in latinščina; onadve ste košato za mizoj sedeli, nji sestra je pa za vratni pozabljena medlela. Slave slavni sini so znali verlo pisati nemško in latinsko, gučiti po italiansko in francosko, v svojem jeziku maternem se niso dali slišati, kakor hitro so gosposko suknjo oblekli. V Celovškej duhovščini, v semenišču večidel slovenskih dušnih pastirjev, ni bilo najti slovenskih knjig, razun Guzmana nemško-slovenski besednik, in pa kratko premišlevanje večnih resnic, slovnice izmed jezer učenih Slovencev eden poznal ni. Po tri duhovnije ali fare si lahko prehodil, poprej, ko si slovenski evangelj ali pa unih 68 svetih pesem najdel; in če je kdo vedel svet pasion (terplenje Kristusovo) čitati, ali pa sv. evangelj povedati, je bil ljudem kakor prerok imeniten. Veliko duhovnikov bilo je med Slovence poslanih, kateri še niso slovensko brati znali; cerkvenik jih je v saboto naučil sv. evangelj brati, kterega so v nedeljo na leci ljudem s težavo povedali. Ni bilo dobiti slovenskih pridig; jih pa tudi duhovniki pisali niso. Iz nemških ali latinskih knjig so po verhu mlatili; in lahko se ve, da je bilo več plev ko pa zernja, kar govor zadene. Drugi učeni stanovi se za svoj materni jezik zmenili niso. Tako se je vboga slovenšina ksala, pa tudi omika Slovencev je toliko zaostala, da smo bili narodom v zasmeh in oporeko. Vsa-kojaškega serca je moral biti torej mož, kateri se je upal zaničevanega maternega jezika lotiti in obuditi med svojim narodom dušno življenje. To so storili na Krajskem rajni Juri Japel, Guzman (Gutsmann) na Koroškem in na Štajarskem naš slavni Volkmer.“

Leopold Volkmer (Volkmayr — Volkmar) r. 13. okt. 1741 v Lutomeru (Luttenberg) na Štajarskem, bil v Varaždinu (Vražlin) v šolah latinskih, v modroslovnih pa bogoslovnih v Gradcu, mašnik l. 1764, kaplan pri sv. Ožbaldu, na Ptuju, pri sv. Martinu in sv. Urbanu, u. 4. febr. 1816.

Leopolda Volkmera, pokojnega duhovnika Sekavske škofije Fable ino Pesmi. Spravil ino z' kratkim Volkmer'vim življenjem na svetlo dal Anton Janez Murko. V Gradcu. Na prodaj v Fr. Ferstl'vi knigarunji, Janeza Lovrenca Greinera 1836. 8. XVI. 148. Natisk ino papir iz Andreja Lajkam've natiskarnje ino papirne. V razgled bodi (Star konj. Enokoljko popravljena v Kor. in Štaj. Pesmi. M. Ahacel str. 139—145):

Sivec ali srečna podložnost.

Ha! ha! en mladi žrebec herže,
Stojéc na sredi med konji;
Vse štiri bistro kviški verže,
No z' drug'mi konji tak gučí:
V začetki, ja! nas je natura
Postav'la proste sem na svét;
No človek bi se z nami gura?
Je on to smél od prvih let?

Predstarši naši so hodili,
Gdé, gda no kak je kerí htél;
Zelene kerme so se vžili,
Jim toto je gdo branit' smel?

Od njih nobeden ne je služil,
Nobeden ne naprežen bil:
Nobeden vlačil ali plužil,
Nobeden gajžle žlak dobil.

No mi, ah mi, fuj sram nas bodi!
Smo hlapci — ne, smo vózniki!
Nas sedlo no homot oglodi,
No smo za to še tepení.

No komi, komi smo pokorni?
Človeki! Kaj pa človek je?
Je človek al' smo mi ti gorni?
Vas, brati! prosim, sodite.

Mi smo tak lepi od nature;
Tak lep je človek ne, kak mi:
On gerdo gre po dvéh, kak pure,
Po noči vidi kaj z očmi?

Se zemla, da on ná-njo stopi,
Tak močno trosi, kak da mi?
Gda njemi duh iz nosa sopi,
Kak se iz našega kadi?

Poglejmo se, kak nas vse cira:
Vse, vuha, grive, glava, hod!
No človek, toti nas regira,
Zdaj toti je krez nas gospod!

On nam na herbet sedít ide,
Da z kem se bojuvati ma;
No či premaga, nazaj pride,
Vso čast le sebi, nam ne dá.

Čast, kero ma, mi njemi damo,
 Ja! njemi, da je nima sam.
 Ker lon pa mi od njega mamó?
 Kak on dobrete plača nam?
 Za štrajnge k plugi nas priveže,
 Al' z nami vozi k verhi gnoj;
 Še z gajžloj póka, no se zdère:
 Prekleta merha, ne postój!
 O brati, réš'te se hlapčije!
 Naš prvi rod je prosti bil;
 Pa človek, puni ciganije,
 Pod sé nas je v oblast dobil.
 Kak lahko bi, či vkup deržimo,
 Nam 'z njeg'vih rok se rešit' b'lo:
 Pravico tak nazaj dobimo.
 Kaj men'te! Vse muči na to!

Vsi konji beršejo z nogami
 Od vel'ke jeze krez en čas.
 „Či meniš, da bo bolši z nami,
 Se čemo spuntat'!“ je vséh glas.
 En sam, en sivec glavo trosi,
 Se izkašlá iz starih pluč:
 Zdaj ferca, da ma muhe v nosi,
 Naprej se riva, začne guč.

Ja res je, res! kaj žrebec reče,
 Da je naš rod bil negda prost;
 Pa čas, ker bil je, zdaj ne teče,
 Do njega je en dugi most.
 Nevarno je po totem iti,
 Pod nami se podreti zna.
 Vam puntarija most će biti,
 Oh vse nesreče tota ma.

Mi vel'ko moč v kopitah mamó,
 Vse z njimi ób-tla veržemo:
 Pa, pajbi! moč či mate samo,
 Vas tota k cili sprav'la bo?
 Zanes'te se na njo, kak čete,
 „Zastopnost“ tota vam falí:
 No toto človek ma, kak véte,
 On zato je gospod, ne vi.

Gdo puva no popravi štale
 Za vašo stanje, no da vas
 Gdé ne bi hudobije klale,
 Ne vuk, ne toča, sneg no mraz?
 Gdo v zimi vas pred gladom brani,
 Gda tota zemlo vso vmori?
 Gdo vam za žejo vodo shrani,
 Gda vse potoke led vsuši?

Gdo, gdo vas snaži, gdo vas vrači,
 Gda blatni al' nezdravi ste?
 Gdo vam pomaga, gda vas tlači
 Nesreča, naj je kakša še?

Gdo vam tak lepi oves póva?
 Gdo 'z trave vam senó suši?
 Pojéte staro kermo, nova
 Pred vami v jaslah že leži.

Zapstojn vi reje ne dobite,
 Za njo res date svojo moč:
 Pa kero moč pri njoj zgubite,
 Poverne ona vam drugoč.
 Kej samo moč vam nem're dati,
 To vam človečja pamet dá:
 Skoz njo vas človek zna ravnati,
 Kak svojo moč vsak' nucat' ma.

Štimanje vašo je prevzetno,
 Ja človek čast od vas dobí,
 Pa on (verjeti ne je žmetno)
 Vam vekšo dá, kak njemi vi.
 Čast, kero on ma, z vami tala,
 Da, gdé on je, vi tudi ste;
 Stan njegov hiša, vaš je štala,
 Pa ste pod strehoj, kak on je.

Za svoj počinek ma nedelo;
 Kaj nimate vi tudi jo?
 On vas ne pela tē na delo,
 No reče: Dnes počinek bo.
 On vam postreže; vi pa delo
 Opravit' mate, kak želi:
 Je ne življenje to veselo?
 Ne bod'te, brati! puntari.

O toti guč je konjom segnil
 V sercé, no že je krotko b'lo;
 En vsaki noge je pretégnil
 K znamenji, da prisegli so:
 „Človeki tak pokorni biti,
 Da njim no njemi k nuci bo,
 No terdno v glavo si zabiti,
 Kak puntari nesrečni so.“

Podložnik v serce si zapiši,
 Kaj stari sivec te vuč:
 „Prost biti si nigdar ne iší;
 Či išeš, tak nesrečen si.
 Gospodi samo ne je vola,
 Da njemi k dobrem služil bi:
 On vé, da Bog je njega zvola,
 Za tvojo dobro da skerbi.“

Opomnja. Gučati: govoriti; bi
 gura: gural; igral; včunk: jetnik;
 verh: gorica; mučati: molčati; guč:
 golč; spuntati se: sich verbünden;
 svola: svollí; povati: bauen; beršejo:
 praakajo; pajb: Bube; žmetno: težko.

Volkmer je bil prvének štajarsko-slovenskih pevcev, pravi Murko v knjižici, kjer se v bolj prvotni pisavi nahaja 61 fabul pa 12 pesmi njegovih. „Njihove fabule ino pesmi, polne lepih navukov ino nedolžne šale, še zdaj vsi štajarski Slovenci od vseh naj rajši pôjejo, ker so v prosti slovenšini spisane, ino nje vsi pevci lahko zastopijo. Imenitne so tudi Volkmer've cerkvene pesmi ino njihove predige na vse nedele ino praznike celega leta, ino njihov keršanski navuk v prédigah itd. (XV)“. — „Njih beseda ni scer dosti vglajena, ker ga ni bilo, kdor bi njo bil likal; pa je zadosti prijazna in domača, kakor se čuje v Slovenskih gorica, kjer jo prosti ljudje tako čedno govorijo, kakor se slovenšina po mislih učenih možev čita v starem sv. pismu, kojega je sv. Ciril, apostol Slovanov prvi poslovenil“, pravi Slomšek v Drobtincah l. 1853, kjer ga opisuje (str. 107 do 126), češ, Leopold Volkmar, slavni pesnik, častiti Anakreon Slovenskih goric... „Ni bilo med Slovenci strasti, ne gerde razvade, ne škodlive krivovere, ktere bi ne bili skerbni Volkmer zapazili in v kakej priložnej basni tako nažgali, da so se krivi gerdobe sramovali in odvadili, nedolžni pa varvali (Beri čedne basni: Metul ali gizdava vtraglivost... Sivec ali srečna podložnost... Pastirinka ali slepi starši... Vrana ali preoblečen kmet... Želod ali popravljen pamet... Papiga ali bogata nevesta... Špartanarca ali slovenska mati... Mijolka ali nesrečna laž... Kruh ali človeške nevošljivosti itd. — Ni bilo domače poštene dobrevolje, koje ne bi bili Volkmer s kakoj čednoj pesmicoj poveselili, naredili ljudem nedolžno šalo za smeh, pa tudi v poduk (Beri: Hvala kuhne... Sodba krez deklet pri domlatkih... Pesem od kmestva itd.). Vsi radovedni so čakali ne le kmetovski ljudje, nego tudi duhovski in deželski gospodje, kaj bodo novega g. Volkmer nakovali; in zaslišati novo pesem so njo Slovenci hitro znali, prepisovali in razpošiljali; v kratkem se je po vsih krajih pela ali brala, in vsa dežela je oživela lepega pevanja in nedolžnega veselja. Verli domoljub Volkmer niso zamudili svoje rojake za vojsko vnemati, kedar je bila sila, pa tudi niso bojezljivcom prizanesli, ako se niso po junaško obnašali (Beri: Hvala pa Zaničavanje landverov). Budili so serčnost svojih vlastencov, skerbili za ljubo domovino, za njeno slavo in blagostan. Kdo bi takega domorodca ne častil in po svojej zmožnosti ne posnemal (cf. Drobt. l. 1862 str. 77)? — Tu je Slomšek dal ponatisniti tudi „Pesem od lipe in Slovo od hrasta“, pa ono, v kojej jemlje slovo od svojih ljubih pesem ter izporoča svoje dušno blago mlajšim, namreč (Murko str. 140):

Črúp ali noben glas.

Vsaka reč ma svoj začetek,
Vsako čaka njeni kraj;
Da sem dozdam ne mel svetek,
Čem si ga napraviti zdaj.
Pevcov Duh! ti mir mi pusti,
Mlade k' pójenji podhusti,
Jakši bodo kak sem jaz:
Stari črúp ja nima glas.

Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli.

(Piše **Gradimir**.)

(Dalje.)

Dr. Razlag.

(Glej 168. berilno vajo: „Hribček“.)

Doktor Radoslav Razlag se je rodil v dan 12. julija 1826. l. v Radoslavcih pri Ljutomeru na Štajerskem. Živel je kot odvetnik v Brežicah na Štajerskem in v Ljubljani, ter umrl v dan 5. junija 1880. l. v Brežicah.

Volkmer je bil prvének štajarsko-slovenskih pevcev, pravi Murko v knjižici, kjer se v bolj prvotni pisavi nahaja 61 fabul pa 12 pesmi njegovih. „Njihove fabule ino pesmi, polne lepih navukov ino nedolžne šale, še zdaj vsi štajarski Slovenci od vseh naj rajši pôjejo, ker so v prosti slovenšini spisane, ino nje vsi pevci lahko zastopijo. Imenitne so tudi Volkmer've cerkvene pesmi ino njihove predige na vse nedele ino praznike celega leta, ino njihov keršanski navuk v prédigah itd. (XV)“. — „Njih beseda ni scer dosti vglajena, ker ga ni bilo, kdor bi njo bil likal; pa je zadosti prijazna in domača, kakor se čuje v Slovenskih gorica, kjer jo prosti ljudje tako čedno govorijo, kakor se slovenšina po mislih učenih možev čita v starem sv. pismu, kojega je sv. Ciril, apostol Slovanov prvi poslovenil“, pravi Slomšek v Drobtincah l. 1853, kjer ga opisuje (str. 107 do 126), češ, Leopold Volkmar, slavni pesnik, častiti Anakreon Slovenskih goric... „Ni bilo med Slovenci strasti, ne gerde razvade, ne škodlive krivovere, ktere bi ne bili skerbni Volkmer zapazili in v kakej priložnej basni tako nažgali, da so se krivi gerdobe sramovali in odvadili, nedolžni pa varvali (Beri čedne basni: Metul ali gizdava vtraglivost... Sivec ali srečna podložnost... Pastirinka ali slepi starši... Vrana ali preoblečen kmet... Želod ali popravljena pamet... Papiga ali bogata nevesta... Špartanarca ali slovenska mati... Mijolka ali nesrečna laž... Kruh ali človeške nevošljivosti itd. — Ni bilo domače poštene dobrevolje, koje ne bi bili Volkmer s kakoj čednoj pesmicoj poveselili, naredili ljudem nedolžno šalo za smeh, pa tudi v poduk (Beri: Hvala kuhne... Sodba krez dekile pri domlatkih... Pesem od kmestva itd.). Vsi radovedni so čakali ne le kmetovski ljudje, nego tudi duhovski in deželski gospodje, kaj bodo novega g. Volkmer nakovali; in zaslišati novo pesem so njo Slovenci hitro znali, prepisovali in razpošiljali; v kratkem se je po vsih krajih pela ali brala, in vsa dežela je oživela lepega pevanja in nedolžnega veselja. Verli domoljub Volkmer niso zamudili svoje rojake za vojsko vnemati, kedar je bila sila, pa tudi niso bojezlivcom prizanesli, ako se niso po junaško obnašali (Beri: Hvala pa Zaničavanje landverov). Budili so serčnost svojih vlastencov, skerbeli za ljubo domovino, za njeno slavo in blagostan. Kdo bi takega domorodca ne častil in po svoje zmožnosti ne posnemal (cf. Drobt. l. 1862 str. 77)? — Tu je Slomšek dal ponatisniti tudi „Pesem od lipe in Slovo od hrasta“, pa ono, v kojej jemlje slovo od svojih ljubih pesem ter izporoča svoje dušno blago mlajšim, namreč (Murko str. 140):

Črúp ali noben glas.

Vsaka reč ma svoj začetek,
Vsako čaka njeni kraj;
Da sem dozdam ne mel svetek,
Čem si ga napraviti zdaj.
Pevcov Duh! ti mir mi pusti,
Mlade k' pójenji podhusti,
Jakši bodo kak sem jaz:
Stari črúp ja nima glas.

Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli.

(Piše **Gradimir**.)

(Dalje.)

Dr. Razlag.

(Glej 168. berilno vajo: „Hribček“.)

Doktor Radoslav Razlag se je rodil v dan 12. julija 1826. l. v Radoslavcih pri Ljutomeru na Štajerskem. Živel je kot odvetnik v Brežicah na Štajerskem in v Ljubljani, ter umrl v dan 5. junija 1880. l. v Brežicah.

Razlag je bil iskren slovenski rodoljub in izprva prijatelj slovensko-ilirskemu narečju, t. j. neka mešanica slovenščine in srbščine, vsled katere bi se mogli Jugoslovani bolje porazumevati. V tej „mešanici“ je Razlag 1852. in 1853. l. izdal zabavni knjigi: „Zora“ in „Zvezdice“; vendar kasneje se je taki mešanici odpovedal, ter pisal gladko in čisto slovenščino. Razlag nam je napisal več pesmic, ter izdal je tudi „Peramarico“, zbirko pesni različnih slovenskih pesnikov. Ta knjiga je prišla 1872. l. v drugem natisu na čan. — Iz te Razlag-ove pesmarice je pa natisnjena tudi naša pesnica „Hribček“.

J. Volčič.

(Glej 181. berilno vajo: „Zdravje“.)

Janez Volčič, rojen v Gabrovem blizu Škofje Loke (na Kranjskem) v dan 27. aprila 1825. l. V ljudsko šolo je hodil v Škofji Loki, v gimnazijo pa v Novem Mestu in v Ljubljani. Po dovršeni gimnaziji se posveti duhovskemu stanu, ter je bil 1849. l. v mašnika posvečen. Zdaj slušbuje kot župnik v Šmarjeti na Dolenjskem.

Volčič je napisal več cerkvenih pesni in pobožnih knjig. Mej slednjimi naj vam omenim le „Devetdnevnice k naši ljubi Gospe presvetega Srca“ in obširno delo: „Življenje preblažene Device in Matere in sv. Jožefa“, katero izdava družba sv. Mohora. Priobčil je tudi poučno knjigo „Vojsko in slovo žganju“ ter „Domačega zdravnika“, iz katere knjige so posnete te črtice o zdravju.

Franjo Končan.

(Glej 182. berilno vajo: „Telovadski zbor“.)

Omenil sem vam užé, da je pesni v naših berilih s podpisom „Krstnik“ zložil prav za prav Franjo Končan, ter da jih je Janez Krstnik, Kersnik, le nekoliko popravil.

Franjo Končan se je rodil v Ljubljani v dan 27. januarja 1855. l. Tu je dovršil sedem latinskih šol in učiteljišče. Bil je učitelj pri sv. Antonu na Pohorji blizu štajerske Ribnice ter je umrl v dan 4. avgusta 1879. l. v Ljubljani.

Pokojni Franjo Končan je bil nadarjen pesnik slovenski. Priobčeval je svoje pesni v „Zvonu“ in v „Vrtci“; a za šolsko pesmarico „Slavček“ poslovenil je mnogo pesnic. Umrl je, žal! veliko prerano, neizpolnivi niti svojega 25. leta!

Josip Starè.

(Glej 187. berilno vajo: „Odgoja spartanske mladine“.)

Josip Starè se je rodil v dan 16. okt. 1842. l. v Ljubljani. Gimnazijo je dovršil v Reki, a visoke šole v Pragi. Zdaj je profesor na realki v Zagrebu. Mož je prejšnja leta marsikako gledališko igro preložil na slovenski jezik. V novejšem času marljivo sodeluje pri „Ljubljanskem Zvonu“. Najimennitniše njegovo delo pa je „Občna zgodovina za slovensko ljudstvo“, katero izdava po družbi sv. Mohora. Letos je prišel užé 10. snopič te knjige na svetlo.

Krones.

(Glej 204. berilno vajo: „Celjski grofje“.)

Fran Krones se je porodil v dan 19. novembra 1835. l. v Ogerskem Ostrovu (Ungarisch-Ostra) na Moravskem. Zdaj je profesor na vseučilišči v Gradci, kjer predava avstrijsko zgodovino. Mož je zeló učen nemški zgodovinski pisatelj, a tudi Slovanom pravičen, ter umé celó nekoliko slovenščine. Ob jednom je ud c. k. deželnega šolskega sveta v Gradci. Krones je 1874. l. izdal knjižico, namenjeno ljudskim šolam: „Pripovedi iz zgodovine Štajerske“, katero je na slovenski jezik preložil vrli pisatelj slovenske mladine, Ivan Lapajne, zdaj c. k. okrajni šolski nadzornik v Krškem (porojen v dan

22. februarja 1849. l. na Vojskem pri Idriji na Kranjskem). Iz omenjene knjižice je vzeta tudi pričujoča berilna vaja.

Opómnja. S tem je konec slovstveni zgodovini v III. Berilu; ostaja nam še govoriti o slovstveni zgodovini v IV. Berilu.

Četrto Berilo.

M. Cigale.

(Glej 1. berilno vajo: „Bog je“.)

Jako spretni jezikoznanec je Matija Cigale. Rodil se je v dan 2. septembra 1819. l. v Lomeh pri Idriji na Kranjskem, ter je zdaj c. k. ministerijalni tajnik na Dunaji. Bil je svoj čas urednik listu „Sloveniji“, ter nam je po različnih časopisih spisal mnogo razprav, ki pričajo, da je strokovnjak v jezikoslovji. On je tudi uredil Vodnikov „Nemško-slovenski slovar“, kateri je 1860. l. izšel na troške Ljubljanskega škofa Antona Wolfa v dveh debelih zvezkih. O tem slovarji smo užé nekaj več slišali pri razpravi o Valentinu Vodniku. — Da bi se Slovenci tudi o znanstvenih rečéh mogli dostojno izraževati, napisal nam je l. 1880. „Znanstveno terminologijo“ (izrazoslovje), kjer nahajamo potrebne slovenske znanstvene izraze. — V poslednjem času se Cigale večkrat oglasi v „Novicah“ s kako jezikoslovno razpravo.

Simon Gregorčič.

(Glej 9. berilno vajo: „Sam“.)

Mojster zdaj živečih slovenskih pesnikov je Simon Gregorčič. Narodil se je v dan 15. oktobra 1844. l. na Vrsnem, v gorski vasi, katera leži pod goro Krnom na levem bregu Soče na Primorskem. Njegovi stariši — kmetskega stanú — imeli so več otrok. Simonovega očeta, Jarneja, spoštovali so domačini užé od nekdanj zaradi njegove odločnosti in razumnosti. Ko se fantič Simon navadi od domačega kaplana nekoliko brati in pisati; pošljejo ga stariši v početne šole v Gorico. Takrat so bile te šole še nemške; lahko si je torej misliti, da je delalo to čisto slovenskemu dečku precej težav. Izvršivši osnovne šole prestopi na Goriško gimnazijo; saj njegovi stariši so ga dali iz tega namena v šolo, da bi bil duhoven. Deček Simon se je izvrstno učil; zato ga vzprejmejo v 3. gimnazijalnem razredu v „malo semenišče“, to je v Gorici zavod, kjer ubožni, pridni in npravni gimnazijalci brezplačno dobivajo hrano, stanovanje, obleko in knjige. V tem zavodu je ostal Simon, dokler ni izvršil vseh osem gimnazijalnih razredov. Izvršil jih je z odliko 1864. l. Potem ide v bogoslovnico, da se posveti duhovskemu stanu. Tudi tukaj se je prav dobro učil ter bil v dan 20. oktobra 1867. l. v mašnika posvečen. Služboval je najpreje kot kaplan v Kobarižu (na Primorskem), potem je prišel 1873. l. za kaplana v Rifenberg v Vipavski dolini na Primorskem, kjer je ostal nad osem let. A zaradi bolehavosti moral je popustiti to službo ter začasno iti v pokoj. Kmalu se mu pa zdravje toliko povrne, da vzprejme lahko duhovniško službo na Gradišči, nedaleč od mesta Gorice, kjer biva še dandanes posvečujoč vse svoje moči dolžnostim svojega stanú in predragi mu slovenski domovini.

Simon Gregorčič je velik pesnik, za Preširnom gotovo najizvrstnejši v Slovencih! Za mili slovenski národ ogrel se je bil Gregorčič užé kot dijak na spodnji gimnaziji. Sreča mu je bila namreč tam naklonila izbornega učitelja Ivana Šolarja (Kranjca), ki je pred nedavnim umrl kot deželni šolski nadzornik v Zadru v Dalmaciji. Blagi ta gospod ni bil svojim učencem le vrli učitelj, nego pravi vzgojnik in